

George GEORGESCU

(continuare din pag. 14)

Revista de Cultură și Acțiune Românească "CARPAȚII", care apărea la Madrid, revista "TRA ARMANAMI", editată de "Asociation des Français Aroumain" din Paris, revista "BANA ARMANEASCA", publicațiile de orientare național-creștină "Puncte Cardinale" din Sbiu și "Cuvântul Românesc" din Hamilton. La această prestigioasă publicație a fost unul dintre colaboratorii de bază, semnând rubrica "Efemeride" și pagina "Fara armaneasca" până în ultima zi a vieții lui active.

În paralel cu activitatea jurnalistică, Zahu Pană a început munca titanică de culegere a unor creații lirice realizate în închisorile din România, activitate careia i-a dedicat o bună parte a vieții sale, pentru a nu lăsa să se piardă o comoară de nestemate peste care au curs râuri de lacrimi și valuri de suferință. În colaborare cu câțiva dintre foștii deținuți politici din Exil, a reprodus și reconstituit din memorie câteva sute de poezii pe care, cu pasiunea unui bijutier, le-a cizelat, le-a șters patina vremii care se așternuse deasupra lor și le-a publicat în anul 1982 la Editura "Cuvântul Românesc" din Hamilton, redându-le tezaurului național.

Volumul intitulat "POEZII DIN ÎNCHISORI" este o monumentală culegere de poeme scrise de autori cunoscuți sau anonimi care au trecut prin universul concentraționar din România, în frunte cu **Radu Gyr** și **Nichifor Cainic**. Versurile din acest volum, „culese de pe ogorul în-sângerat al închisorilor românești, dau socoteală de realitatea cea mai cumplită pe care fința omenească a trait-o vreodata”, după cum precizează în prefață scriitorul **Vintilă Horia**. Referitor la această perioadă, cercetătoarea spaniolă de origine română **Silvia Marcu** a scris că este "Cel mai trist și mai sumbru capitol al istoriei contemporane române". Cartea a fost tradusă și în limba engleză și publicată în Statele Unite de **Prințesa Ileana a României**. În anul 1989, anul în care se desăvârșea revolta tinerilor în țara noastră, revoltă care a dus în final la prăbușirea comunismului, Zahu Pană a scos de sub tipar volumul lui de poezii originale intitulat "Cu acul pe săpun", titlu care sugerează modul în care erau scrise în detenție poeziile, deoarece, "pentru un petec de hârtie de mărimea unei foițe de țigară erai maltratată și ținut zile întregi dezbrăcat în celula neagră, fără pat și fără mâncare, iar pentru recitarea unei poezii din închisori s-au dat condamnări între 10 și 25 de ani; pentru difuzarea lor s-a dat muncă silnică pe viață, iar pentru trecerea lor în lumea liberă s-au inventat comploturi unde s-au dat sentințe de condamnare la moarte", mărturisește

autorul care, în anul 1996, a publicat la București volumul "Avanghypsiri", în traducere "Priveliști", la lansarea căruia am asistat personal.

După sosirea în Satele Unite poetul Zahu Pană și-a reamintit și a respectat cu strictă convenția stabilită în detenție de foștii deținuți politici, care hotărâseră că acel care va scăpa în lumea liberă să publice tot ce își amintește despre regimul de exterminare practicat în închisorile și lagărele de muncă din România, precum și creațiile literare concepute "în anii grei de regim celular, când timpul se scurgea între rugăciune și poezie", cum menționează el în *Nota asupra ediției* la volumul "POEZII DIN ÎNCHISORI". Ca publicist a semnat în *Cuvântul Românesc* multe biografii ale unor eroi sau luptători din rezistența anticomunistă care au luat calea eternității.

Era un orator desăvârșit. În anul 1999 a conferențiat la Sala Dalles din București unde a fost aplaudat, în picioare, minute în șir. Conferințele pe care le ținea în cadrul Simpozioanelor estivale de la *Câmpul Românesc din Hamilton* penetrau adânc în conștiința ascultătorilor, care îl urmăreau captivați de vraja pe care o degaja în jurul său, ca un catalizator al energiilor spirituale. Când lua microfonul în mână rămâneai fascinat de lirismul ce plutea în atmosferă când relata viața și poezia închisorilor, pe care le cunoștea foarte bine, deoarece petrecuse el însuși 13 ani din tinerețea sa și suferise, alături de mulți dintre autorii lor, la Jilava, la Ocnele Mari, la Aiud, în mina Căvnic și la Canalul Morții. Poseda un vast univers al cunoașterii, eleganță în tratarea subiectelor alese, și un magnetism personal aparte. Am avut prilejul să-l ascultăm, soția mea și cu mine, în câteva rânduri, pe aleile umbroase ale acestei pitorești oaze de pace și liniște spirituală care este *Câmpul Românesc* de la Hamilton. Erau adevărate prelegeri, ținute ca într-un amfiteatru, în fața a doi auditori care îl urmăreau cu evlavie, într-o lume ce părea desprinsă de realitate, departe de jungla primitivismului și instinctelor primare care se desfășurau la mare distanță, acolo unde luptaserăm să făurim o lume mai dreaptă și mai bună, și unde visele noastre au fost în mod brutal șpulberate. I-am respectat convingerile național-creștine și mi-a respectat convingerile mele creștin-democrate. Aici, în acest loc mirific unde vin an de an români din toate colțurile lumii, s-a născut marea noastră prietenie

Analist politic de mare finețe, Zahu Pană a identificat și condamnat în termeni duri factorii implicați în prăbușirea economică, socială, politică și morală a României, militând pentru o reformă radicală a societății din "Cea mai iubită dintre țări, careia i-a

jertfit toți anii tinereții", cum mărturisește într-o poezie concepută în închisoare.

Dârz și neînfricat, nu și-a renegat niciodată crezul politic, și nici credința în Dumnezeu. Cei care l-au cunoscut îndeaproape mi-au mărturisit că una din marile lui calități consta în faptul că știa să ierte. Profund religios, i-a iertat pe acei câțiva care, incomodați de statura lui morală, la înălțimea căreia nu au putut ajunge, l-au denigrat. El a trecut însă, cu zâmbetul pe buze, peste toate aceste vicisitudini, cărora nu le-a dat importanță. Personalitate complexă, Zahu Pană a întreprins temeinice studii istorico-lingvistice cu privire la dialectul vorbit de populația de origine română cunoscută sub numele de aromâni, din rândul căroa își trăgea obârșia. Bine documentat, el a combătut cu argumente științifice, care reflectau realitatea obiectivă, afirmațiile unor conaționali care considerau această populație drept o naționalitate cu identitate proprie, o minoritate etnică. De curând aceștia au cerut ca în Parlamentul României să li se rezerve locuri cum au și alte minorități naționale. Într-un studiu intitulat "LIMBĂ SAU DIALECT", Zahu Pană face următoarea mențiune: "Toate studiile lingvistice atestate de Academia Română – și însușite de forurile lingvistice internaționale – au stabilit că vorbirea aromânilor, sau macedo-românilor, este un dialect al limbii române, al doilea ca importanță după dialectul daco-român, pe structura căruia s-a format limba română, înaintea dialectelor megleno-român și istro-român."

Cunoscător al istoriei moderne a României, în articolul intitulat "CADRILATER", el răspunde celor care considerau acest teritoriu o anexiune obținută în anul 1913, menționând precizările istoricului **Vasile Pârvan** în acest sens: "Cu mult înainte ca *Dacii din Dacia să se facă romani, Dacii din Dobrogea au început să vorbească latinește*". În susținerea teoriei sale, Zahu Pană preia următorul pasaj dintr-un articol al lui **Simion Mehendiți**: "În 1878, când s-au tras hotarele Dobrogei Noi – afară de Turci în cetăți și în ținutul Deliormanului – pe amândouă malurile Dunării se auzea numai limba românească".

Bălcescu – ca unul care călcase mai tot pamântul românesc și cunoștea, nu din cărți, poporul românesc – trecând spre Constantinopol, întreba cu mirare: unde-s Bulgarii? Iar **Carol I** mărturisește că "până la Plevna n-a vorbit cu localnicii altfel decât românește." Putem afirma că istoria românilor din patrie și din afara ei a fost a doua mare pasiune a lui Zahu Pană.

Poezia, marea lui pasiune, căreia

i-a închinat cea mai mare parte a vieții, era, după cum mărturisește în prefața volumului "Poezii din închisori", "cel mai puternic sprjin moral al celor închiși". Unul dintre poezii pe care i-a venerat, după **Eminescu**, a fost **Radu Gyr**, din creația căruia a publicat în acest volum 60 dintre poeziile compuse de el în detenție.

Cu puțin timp înaintea trecerii lui în eternitate, Zahu Pană a publicat o excepțională biografie a mentorului său spiritual, poetul Radu Gyr, căruia i-a fost dat "să urce povara geniului său spre cele mai grele trepte spre înălțare", cum scrie el la începutul articolului. Pe acest poet, care, "de la Eminescu încoace nici un altul n-a fost mai cunoscut și n-a avut un destin mai tragic", a avut șansa să-l întâlnească în temnița de la Aiud, unde Zahu fusese trimis disciplinar de la Canal. Radu Gyr, bolnav, era internat în secția TBC, dar se întâlneau în timpul pauzei "de aer" și schimbau impresii legate de pasiunea lor comună pentru poezie și despre viața din linia întâi a frontului răsăritean unde fuseseră trimiși amândoi pentru așa-zisa "reabilitare". În temnița de la Aiud l-au regăsit amândoi pe Dumnezeu și pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care le-a adus o rază de lumină în întunericul din celular. La Aiud i-a ascultat Zahu Pană celebrele poeme compuse în detenție, poeme transmise prin alfabetul morse de la celulă la celulă, și a memorat o mare parte dintre ele. Primul capitol din volumul "POEZII DIN ÎNCHISORI", intitulat "Ctitorii", este dedicat creațiilor lirice scrise în detenție de Radu Gyr și Nichifor Crainic.

Acesta a fost Zahu Pană. După o viață pusă în slujba dragostei de Neam și Țară, și marii lui pasiuni, literatura, acest "prinț al poeziei", cum a fost numit de contemporani, s-a stins din viață în anul 2001 în plină activitate creatoare, lăsând în urma lui un gol imens și regretele celor care l-au cunoscut și au apreciat demnitatea, talentul și vasta lui erudiție. Avea în proiect să scrie un al doilea volum de poezii din închisori, dar timpul nu a mai avut răbdare și nu l-a mai așteptat. Fără aportul și prezența lui nimeni nu s-a mai încumetat să redeschidă acest capitol al poeziilor concepute în temnițele din România, proiectul rămânând o altă dorință de-a lui nerealizată. Din fericire, dragostea și pasiunea lui pentru poezie au fost transmise unui alt membru al familiei sale, poeta **Florica Batu-Ichim**, care i-a preluat ștafeta, purtându-i flacăra spre Constelația Lirei, acolo unde Zahu Pană și-a ancorat corabia viselor.

Comunicare prezentată la *Săptămâna Românilor, 2006, Câmpul Românesc, Hamilton, Canada*